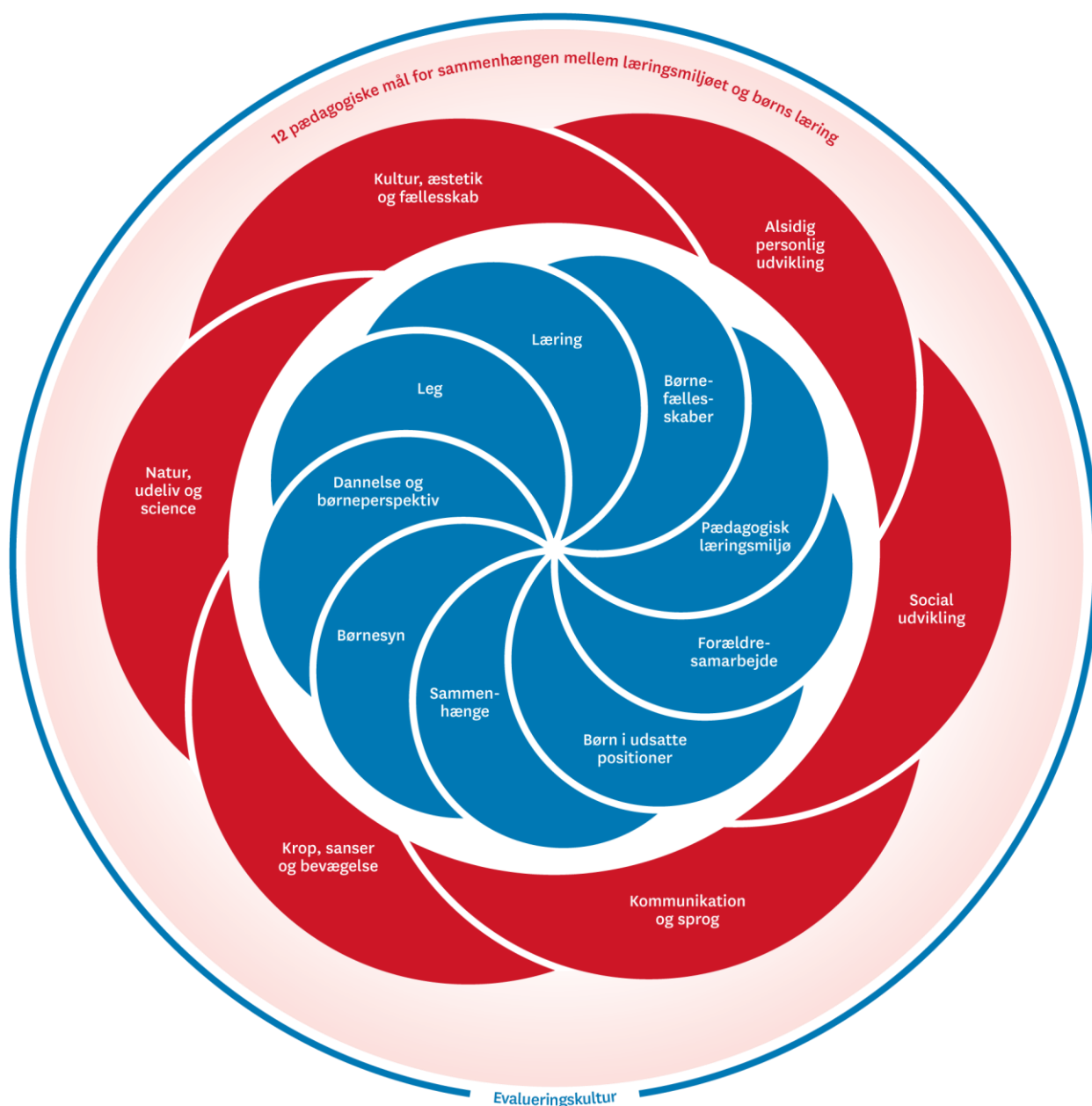

Pædagogisk læreplan for Smørklatten 2019 – revideret 2023

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i

publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Smørklatten er en lille institution med et trygt og overskueligt miljø, som er til at overskue for de små.

Der er plads til 24 vuggestuebørn fordelt på to stuer. Der er tre medarbejdere på hver stue, fordelt på pædagoger og medhjælpere. Udover det har vi en køkkendame og en pædagogisk leder som deles med Børnehuset på Holmen. Vi bestræber os på at det er de samme voksne, der er til stede i huset, og det føles trygt for både børn og voksne.

Pædagogisk grundlag

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder I jer til de fem elementer:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig.

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Børnesyn

Det at være barn har en værdi i sig selv. Børn har ret til at være børn, til at være forskellige og til at udvikle sig forskelligt tempo.

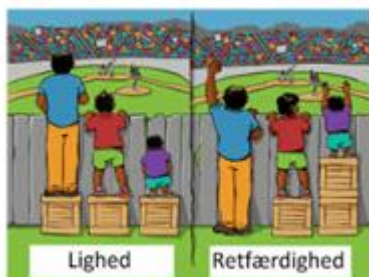
Klyngens børnesyn er baseret på en forståelse af, at:

- Børns udvikling foregår i en vekselvirkning mellem deres egen og omverdenens aktiviteter, krav og forventninger.
- Børn er selvstændige individer, der aktivt bidrager til egen udvikling via relationer og samspil med omgivelserne.
 - En vigtig forudsætning for børns trivsel og udvikling er, at de gives rum for medbestemmelse og medansvar, så de kan få erfaring med at indgå i demokratiske processer.
- Børn har - fra de bliver født - brug for en tæt følelsesmæssig relation til voksne for at udvikle deres alsidige personlighed.
 - Det enkelte barn er unikt og har krav på at blive mødt med respekt for sin person og baggrund.
- Børn er født med mange potentialer og med lyst til at lære og udforske verden.
- Børn samarbejder som udgangspunkt altid med de voksne, og de forsøger altid at gøre deres bedste.
 - Det er den voksnes opgave at gøre det muligt for barnet at samarbejde.

Børnesynet skal afspejles i alle sammenhænge, fra modtagelse af barn og forældre til konflikt-håndtering, tilrettelæggelse af projekter og aktiviteter, dialog med og om børn - og til alt hvad man foretager sig for og med børnene.

Synet på barnet er afgørende for den forståelse, vi bygger vores handlinger på. Derfor er det afgørende, at børnesynet og de pædagogiske pejlemærker inddrages i de daglige refleksioner og faglige drøftelser. Det kræver at vi løbende udfordrer hinanden på vores forforståelse.

Dannelse og børneperspektiv

Børn skal høres og tages alvorligt. Barnet skal inviteres til at være aktivt deltagende og gennem medbestemmelse og medansvar få en forståelse for og erfaring med demokrati.

Børn har ret til medbestemmelse.

Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde. Dannelse er en dybere form for læring, hvor barnet som aktiv deltager forankrer værdier og viden i egen personlighed som rettesnor for at kunne begå sig og handle som et hensynsfuldt, kritisk og demokratisk menneske.

Børn skal opleve at have indflydelse på udformningen af deres dagligdag og aktiviteter, uanset baggrund, køn, alder og kultur. Hensigten er at medvirke til, at barnet udvikler selvstændighed og deraf lærer at tage medansvar og udvikle evne til at samarbejde og indgå i forpligtende fællesskaber, der på sigt vil give dem muligheden for at forfølge deres mål og drømme.

Barnet skal inviteres til at være aktivt deltagende, så det selv er med til at skabe læring og konkret deltagelse i demokratiske sammenhænge.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det i høj grad inddrager børnenes perspektiver, deltagelsesmuligheder og forskellige forudsætninger.

At give børn erfaring med demokrati og egen dannelse handler om at:

- Lytte til og efterspørge børnenes perspektiver samt at give mere plads til deres dagsorden
- Lære dem at lytte til andres perspektiver og håndtere de udfordringer det kan give, når man ikke vil det samme,
- Give børnene erfaring med og støtte i at samarbejde om at finde en løsning
- Være opmærksomme på, hvilke børn der har brug for tid, hjælp og støtte i aktiviteter, rutiner eller relationer, for at barnet reelt får mulighed for at opleve demokrati

Der skal lægges vægt på medindflydelse, medbestemmelse og medinddragelse i alle situationer og rutiner.

De fysiske rammer, herunder indretning og animering af legezoner, skal give valg- og deltagelsesmuligheder for alle børn, hvilket også bidrager til at fremme dannelsen.

Leg

Legen har værdi i sig selv og er afgørende for barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse.

”Børns spontane og selvorganiserede leg skal både anerkendes og respekteres og gives betydelig plads i hverdagen i dagtilbuddene. Det pædagogiske personale har samtidig et ansvar for at have en opmærksomhed på, hvordan legefællesskaberne blandt børnene udvikler sig.” (*Master for styrket læreplan, 2018*)

- Legen er barnets dominerende virksomhed¹.
- Legen er grundlæggende for barnets udvikling og understøtter fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selvværd og identitet m.m.
- Legen giver børnene mulighed for at øve sig i at forhandle, indgå kompromisser og løse konflikter og dermed deltage i demokratiske processer.
- Balance mellem børneinitierede, voksenstøttede og vokseninitierede lege har afgørende betydning for, om der er en god eller en fremragende kvalitet² i barnets dagtilbud.
 - Børneinitieret leg³ skal understøttes af indretning og animering⁴, der giver mulighed for at børnene selv kan igangsætte lege
 - Opmærksomhed på indretning – herunder af legezoner - er afgørende for, hvordan børnene kan etablere legefællesskaber, hvor de kan være uforstyrrede i større eller mindre grupper.
 - I den voksenstøttede leg deltager de pædagogiske medarbejdere aktivt, for at hjælpe med at rammesætte, støtte og guide. Det er afgørende at være bevidst om sin rolle og formålet med sin deltagelse.
 - I den vokseninitierede leg er det den voksnes nærvær, der skaber mulighed for alle børns deltagelse. Den voksne skal støtte børnene i at rykke deres grænser, i at bidrage til udvikling af legene og i at være initiativtagere.

Det er afgørende for barnet, at de pædagogiske medarbejdere er nærværende, giver det trykthed, omsorg og udfordre både i voksen- og børneinitierede lege. Vi observerer aktivt børnenes lege og deltagelsesmuligheder, med henblik på at legefællesskaber blandt børnene kan udvikle sig.

Læring

Læring sker hele
dagen gennem leg,
socialt samspil,
hverdagsrutiner og

Læring er det, der sker i barnet, når det gennem sine erfaringer danner sig en forståelse for, hvordan verden hænger sammen. Spørgsmålet er hvad børnene lærer eftersom læring sker både tilsigtet og utilsigtet – også i deres dagtilbud.

Den tilsigtede læring finder sted i de aktiviteter, der er planlagt med et bestemt læringsmål. Den utilsigtede læring finder sted hele tiden, det være sig i

- tilgangen til barnet
- omsorg og interaktioner med barnet og børnegruppen
- hverdagsrutiner
- forældrekontakt
- kommunikation medarbejderne imellem.

Viden om børns læring er afgørende for at understøtte børnenes naturlige lyst til at lære, og til at bearbejde og eksperimentere med deres erfaringer fra hjemmet og andre arenaer.

Legen og den legende tilgang til læring samt barnets interesser, undren og nysgerrighed skal være udgangspunktet for de læringsprocesser, barnet indgår i.

Arbejdet med læreplanstemaerne skal beskrives ud fra en bred læringsforståelse med fokus på centrale elementer i børns trivsel, læring, dannelse og udvikling. Det kræver at de enkelte læreplanstemaer ikke forstås isoleret, men ses i sammenhæng.

Børnefællesskaber

Leg, dannelse og læring sker i socialt samspil med de øvrige børn og voksne. Børnefællesskabet har en afgørende betydning for, hvilke erfaringer det enkelte barn gør sig.

Alle mennesker har behov for at høre til i et fællesskab.

Børn der har svært ved at lege, har begrænsede deltagelsesmuligheder i børnefællesskabet.

De pædagogiske medarbejdere skal derfor understøtte, at alle børn udvikler legekompeterencer og dermed bliver aktive medspillere i fællesskabet.

Børnene skal tilbydes læringsmiljøer, der danner grundlag for fællesskaber og for relationer i et inkluderende miljø, der forebygger eksklusion.

- Børnefællesskabet er afgørende for det enkelte barns trivsel, læring og udvikling.
- Børn er afhængige af den sociale relation for at kunne trives og opnå bekræftelse, anerkendelse og selvværd.
- Det er de pædagogiske medarbejders ansvar at tilrettelægge et læringsmiljø, der tager højde for og hensyn til både individets og fællesskabets aktuelle behov.
- Balancen mellem individ og fællesskab har betydning for, hvilke erfaringer det enkelte barn gør sig om sig selv og dets position i fællesskabet.
- Børnefællesskaber styrkes af at arbejde bevidst med opdeling af børnene i både større og mindre grupper i løbet af dagen

Udgangspunktet for opdeling af børnene, er altid en faglig refleksion over hvornår, hvordan og med hvilket formål:

- At give børnene erfaringer med både små og større grupper samt med at være sammen på tværs af alder, grupper, køn m.m.
- At planlægge målrettede pædagogiske aktiviteter ud fra børnesammensætningen
- At skabe rammen for en tættere og mere nærværende interaktion og dialog mellem børn og voksne
- At reducere konflikter

Arbejdet med børnefællesskaber skal have fokus på alle børns deltagelsesmuligheder. Ingen børn ønsker at være udenfor fællesskabet – og alle børn har ret til fællesskabet.

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

De pædagogiske læringsmiljøer skal understøtte børnene i deres følelsesmæssige, sociale, kropslige, og kognitive udvikling.

Det betyder, at vi forpligter os til at give børnene medbestemmelse og værdsætte deres initiativ, fantasi og virkelyst.

Rammerne i læringsmiljøet skal understøtte børnenes oplevelse af at der er plads, ro og tid til at være barn – herunder mulighed for fordybelse.

”Man skal have tid og ro til at blive til nogen, før man skal blive til noget”. (Pia Olsen Dyhr)

Med pædagogisk læringsmiljø forstås alt, hvad der skal til for at understøtte børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Faktorer som har betydning for det pædagogiske læringsmiljø er:

- de pædagogiske medarbejderes uddannelse og kompetencer
- samarbejdets kvalitet og etik
- normeringen
- børnegruppens størrelse
- organisering af dagligdagen og struktur i huset
- rum og indretning – både ude og inde
- æstetisk udformning
- æstetisk udformning
- tilgangen til børnene
- børneperspektivet
- særlige hensyn til de børn, der er i risiko for at havne i en udsat position
- inddragelse af børnene i det praktiske arbejde
- sprogmiljøet
- forældresamarbejdet

Alle disse forhold er parametre, vi kan og skal skrue på, og samspillet mellem dem har afgørende betydning for effekten for børnene.

Etablering af pædagogiske læringsmiljøer er ikke kun være et spørgsmål om, hvilke aktiviteter man vil lave med børnene. Alle situationer og rutiner skal ses som potentielle læringsmiljøer.

Samarbejde med forældre om børns læring

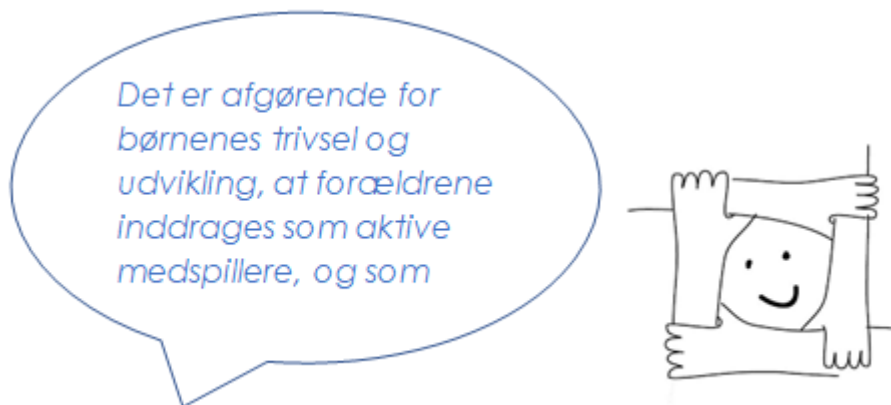
”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Samarbejde med forældrene om børns læring

Forældresamarbejdet omfatter:

- Indkøring
- Den daglige kontakt – løbende daglig dialog om barnets daglige trivsel og praktiske forhold
- Samtaler om trivsel og udvikling – rettidig dialog om eventuelle bekymringer
 - Ved samtaler deltager som udgangspunkt en pædagog og/eller PL
 - Skole/KKFO-hjem samtaler har fokus på barnets læringsmiljø og trivsel både i skolen, i fritidsinstitutionen og i hjemmet.
- Forældremøder - dialog om det aktuelle og mulige læringsmiljø
- Forældrearrangementer
 - Medarbejderne er imødekommende og guidende værter for forældrene med henblik på at øge alle børn og familiers deltagelsesmuligheder
- Formidling - dokumentation af børnenes læringsmiljøer
 - Publiceres på Aula
- Forældreråd og forældrebestyrelse - dialog om rammer og retning

Samarbejdet skal have fokus på barnets trivsel og udvikling, samt bidrage til at understøtte barnet både i dagtilbuddet og i hjemmet.

Samarbejdet er et fælles ansvar for og en fælles interesse i, at barnet trives, udvikler sig og lærer mest muligt

Samarbejdet rammesættes, så det både inkluderer alle forældre og skaber grundlag for en konstruktiv og tillidsfuld dialog med den enkelte forælder. Det forudsætter at der udvises høj etik og respektfuld kommunikation med, til og om forældre.

Smalltalk kan være et hjælpsomt middel til at etablere relationen, men er ikke målet i sig selv, og må ikke stå i stedet for dialogen om barnet.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Børn i udsatte positioner

Børn i udsatte positioner er børn med særlige rettigheder.

Alle børn kan i perioder være i udsatte positioner. Det kan for eksempel være på baggrund af:

- U hensigtsmæssig struktur med ekskluderende praksis til følge
- U hensigtsmæssigt samarbejde – både kollegialt og i forældresamarbejdet
- Skilsmisse
- Alvorlig sygdom/dødsfald i familien
- En svag socioøkonomisk baggrund
- Sociale eller adfærdsmæssige udfordringer
- Ensomhed
- Mobning
- Fysiske/psykiske funktionsnedsættelser

Fælles for dem er, at de er i risiko for mistrivsel og for at være på kant af fællesskabet - i nogle tilfælde helt uden for fællesskabet.

Udsatte positioner er kontekstafhængige, og kan altid forandres, og det er opgaven.

Disse børn har brug for og ret til, at læringsmiljøerne bliver tilrettelagt, så de har mulighed for at deltage, og blive mødt positivt i et stimulerende børnefællesskab, hvor de oplever sig betydningsfulde. Det kræver en stærk og kompetent pædagogisk indsats, med afsæt i faglig refleksion og med fokus på at ændre adgangsbilletten til fællesskabet.

Struktur og organisering skal bidrage til at minimere udsathed, og aktiviteter skal planlægges med særlig opmærksomhed på at rumme alle børn.

Når et barn (blandt andet via TOPI) vurderes til at være i en udsat position, inddrages forældrene med henblik på at kvalificere, hvordan barnets trivsel og udvikling bedst muligt understøttes. Den tværfaglige support inddrages efter behov.

Børn i udsatte positioner vil også gerne samarbejde med de voksne – men de voksne skal gøre det muligt for dem.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Vuggestuen optager hovedsageligt børn fra lokalområdet, vores fokus er derfor naturligt på at gøre børnene trygge ved de veje og fortove de færdes på, og skal færdes på fremover. Vi vægter også, at børnene lærer deres lokalområdes natur at kende, og vi anvender derfor både parker, bemandede legepladser og natur-skoler i lokalområdet. Lokalområdet er fyldt med historiske bygninger, og disse besøger vi og taler med børnene om deres størrelse, alder eller farver for at styrke børnenes tilhørsforhold til Christianshavn. Endelig benytter vi det lokale bibliotek, som hjælper os med både spændende højtlesningsbøger og kulturtilbud til børnene.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

I Smørklatten har vi fokus på børnenes miljø, både ift. legezoner som tilbyder varierede lege og fordybelse, via visuel kommunikation til børnene om deres oplevelser (ture, eller forsider på bøger) og ved årstidsbestemte dekorationer. Vi anvender ”klik-rammer” hvor vi jævnlige udskifter indholdet, så det viser børnenes

hverdag frem, og indleder til dialog med både børn og forældre. Dette skal dog genoptages når der findes en løsning på at medarbejderne pt, ikke kan printe billeder ud selv. Vores vægge bliver dekoreret med børnenes tegnede/malede billeder, tegninger og malerier de har fremstillet, så børnene får ejerskab over institutionen. I klik-rammerne indsætter vi relevante temaer vi arbejder med sammen med børnene, og skaber mulighed for at børnene kan genbesøge en hyggelig oplevelse og ord de har lært. I indretningen af vores stuer og fællesområdet vægter vi små legekroge, hvor børnene kan indrette sig i mindre grupper, og let kan komme til det legetøj de ønsker. Alt er i børnehøjde, sådan at børnene kan vælge frit mellem legetøjet.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi oplever alsidig personlig udvikling som barnets mulighed for at opleve selvværd, udvikle en sund selvfølelse, opøve selvtillid og at være selvhjulpne. Dette ser vi som ethvert barns ret.

Det gør vi ved at

- Være nærværende og vise respekt for barnets følelser; vi lytter, sætter ord på og trøster barnet, når vi ser dets forskellige ansigtsudtryk. Det kan f.eks. være, når barnet ser sit yndlings legetøj leget med af et andet barn. Barnet er vredt og går hen for at hive legetøjet til sig. Vi respekterer følelsen, men viser at adfærden er uacceptabel ved eks. at sige: "Jeg kan godt se at du er vred, men du må ikke hive legetøjet fra Alfred. Jeg kan se at han blev ked af det". Vi hjælper barnet til at løse tingene/ konflikten på en anden måde.
- Være engagerede i det barnet siger og gør; vi hjælper barnet med at sætte ord på følelser, så barnets kendskab til sig selv øges, og barnet herved får en erfaring der gør det i stand til at genkende følelserne hos sig selv, og senere hos andre. Det kan f.eks. være en begivenhedsrig oplevelse, som barnet vil fortælle om, men hvor barnet har brug for støtte til at sætte ord på både handling og eks. stolthed. "jeg kan se at du vil fortælle noget vigtigt, og det er svært at fortælle om. Jeg vil gerne hjælpe dig. Hvad prøvede du?".
- Give plads til det enkelte barn, være lydhør overfor dets ideer, imødekomme det enkelte barns initiativer. Det kan eks. være at vise glæde ved at se barnet efter en ferie, og spørge til dets velbefindende og oplevelser, og lytte til hvad barnet har brug for lige nu.
- Stille krav til det enkelte barn, tilpasset dets formåen. Det kan eks. være barnet der længe har stået og kigget på den lille cykel, men ikke tør køre på den. Vi opmuntrer og giver eventuelt barnet en hånd, med at komme op på cyklen, så det blot kan nyde, at være nået hertil på vej mod målet.....at cykle. Barnet mestrer en ny ting, og har herved overskredet en grænse af egen formåen.
- Præsenterer barnet for valgmuligheder. Det kan eks. være at vælge legekammerat, være ude eller inde, men også at blive medinddraget, både i forhold til medansvar for egne behov og for fællesskabet. Eks. "jeg kan se at du har taget jakken af. Har du det varmt? "... eller: "hvor skal bilen ligge, så børnene kan finde den i morgen?".

Vi giver børnene tid og ro, når de laver stillesiddende aktiviteter så som at tegne og lave puslespil. Når vi vælger et puslespil til et barn, vælger vi et puslespil der svarer til barnets udviklingstrin. Hvis barnets evner bliver over eller undervurderet, er det vigtigt for os at støtte barnet i at gøre puslespillet færdigt alligevel, så barnet kommer succesfuldt ud af oplevelsen.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi forstår social udvikling som evnen til at indgå i et fællesskab, med respekt for andre, og med mulighed for oplevelser, samarbejde og udvikling. Social kompetence indebærer sociale færdigheder, kendskab til sig selv, empati og evne til tilknytning.

Derfor vil vi støtte børnene i at

- Danne venskaber og lære, hvordan man kontakter en eller flere børn, for eks. at komme ind i en gruppe.
- Indgå i fælles lege og aktiviteter på børnenes eget initiativ, og i vokseninitierede aktiviteter.
- Udvide forståelse og accept for sociale spilleregler og normer.

Vi voksne er rollemodeller for interaktion når vi møder børnene anerkendende, og når vi i vokseninitierede aktiviteter tilrettelægger for at understøtte relationer og samspil. Som voksne møder vi børnene i deres initiativer og interesser, og demonstrerer dialog om et fælles tredje. Vi har fokus på at hilse på alle børn og voksne, og deres siges altid farvel. Dette understøtter relations arbejdet med både børn og forældre.

Det gør vi ved at

- Barnet er tilknyttet en bestemt stue; en tryk base med kendte voksne og børn, for at opleve at være en del af en social sammenhæng med forpligtelser og medansvar, planlagte aktiviteter, og frirum til at lege sammen og have det sjovt med andre.
- Barnet tilbydes aktiviteter på tværs af stuerne både aldersopdelt, eks. rytmik og inde/ude-leg, og for den samlede vuggestue, eks. ture, besøg osv.
- Lære barnet om vores forventninger til hvordan man færdes i en gruppe, eks. viser omsorg når et andet barn slår sig, og har brug for at blive trøstet. Men også udvise ansvarlighed når vi eks. spiser og kartoflerne skal sendes videre.
- Vi er opmærksomme på, at hvert enkelt barn inddrages, opmuntres og støttes i at være aktiv deltager i fællesskabet, og at vi tager ansvar for at lære børnene at samarbejde, og at deltage i fælles beslutninger.
- Vi er modeller for børnene mht. at udvise ansvarlighed, empati og omsorg, samt glæde ved at være en del, af vuggestuens fællesskab.

Vi lytter til barnets talte ønske og behov f.eks. kan som udgangspunkt sidde hvor de har lyst, børnene kan vælge om de vil med på tur eller blive hjemme, de kan vælge om de vil besøge den anden stue. Hvis vi vurderer at barnet er i stand til, det kan de f.eks. få lov at lege selv på stuen eller i garderoben. På denne måde bliver barnets meninger hørt.

Vores fysiske indretning er opdelt i legezoner. Disse er indrettet så mindre grupper af børn kan opbygge legefællesskaber, og fordybe sig sammen. Vi opdeler børnene i mindre grupper på tværs af stuerne.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi forstår kommunikation og sprog som barnets ret og mulighed for at give udtryk for sine følelser, ønsker, handlinger og oplevelser. Sprog er talesprog, skriftsprog, tegnsprog, kropssprog og billedsprog.

Derfor vil vi

- Give mulighed for at børn kan udvikle sproget i dagligdags aktiviteter. •
- Støtte børnene i sproglig kreativitet, og til at udtrykke sig på forskellig måde.
- Træne dialogen.

Det gør vi ved at

- Vi taler med børnene og sætter ord på vores handlinger. Vi beskriver hvad vi ser, og opfordrer børnene til at give svar, tale, lytte, stille spørgsmål, og aktivt bruge sproget til at beskrive følelser, handlinger og til at løse konflikter. Det kan eks. være i skiftesituationen, hvor vi snakker med børnene om, hvad for et stykke tøj de nu skal have på.
- Vi lytter og viser, at vi er opmærksomme og nærværende, og giver udtryk for vores deltagelse. Det kan eks. være i spisesituationen, hvor barnet siger ”mere” og peger på mælken. ”Er du tørstig?” spørger vi, ”vil du have mere mælk”. • •

- Vi træner med ord og sætninger ved eks. at gentage barnets ord eller sætninger i vores svar, og vi laver sjov med ordene ved at bruge rim og remser.
- Vi læser højt og fortæller historier. Eks. når vi har været på tur, og snakker om det oplevede, med børnenes tilføjelse ... "og så...".
- Vi hører musik, og synger. Det kan ske individuelt eller i samling, Det vi synger om, snakker vi om bagefter, og finder billeder frem og anvender "konkreter" fra sangkassen så børnene oplever et ord på mange måder. Dagens igennem går vi i dialog om sangens indhold.
- Vi har opmærksomhed på alfabetet og tallene fra 0-9. Dem bruger vi f.eks. til at snakke med børnene om, hvilket bogstav deres navn starter med. Arbejdet med tal og bogstaver er altid børneledet

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi forstår krop, sanser og bevægelse som det, at opleve og kende egen krop, og glæden ved at bevæge sig. Kropsbevidsthed, bevægelse, sanselighed og velvære er en grundlæggende forudsætning for et godt og sundt samspil med omgivelserne.

Derfor vil vi give mulighed for, at børnene

- Udfordres fysisk og får oplevelser, der kan skabe glæde og lyst til at bruge kroppen, og det at være i bevægelse.
- Udforsker omverdenen gennem alle sine sanser.
- Udvikler fornemmelse af egen krop, dens sundhed, formåen og grænser.

Det gør vi ved at

- Alle børn kommer ud næsten hver dag på legepladsen, med dens motoriske udfoldelser. Derudover tilbydes gåture i lokalmiljøet. Gåturene afpasses den enkeltes alder og formåen, og vi viser gennem egen adfærd, at velvære ved udendørs også handler om at være praktisk klædt på, uanset om det er leg i sneen om vinteren, vandpytter om foråret, vandleg om sommeren eller rutsjeture i bladene om efteråret. På disse ture bruger børnene deres krop ved at kravle op og ned ad ting, løbe op og ned af bakker osv.

- Vi laver ofte forskellige motorikbaner tilpasset den pågældende børnegruppens alder.
- Vi synger hver dag og laver ofte spontane sanglege hvor børnene bruger hele kroppen • •
- Snakke med børnene om kroppen og dens funktioner, eks. hvad sker der med maden, når vi spiser den? Hvorfor skal man sove?

Derudover:

- Opfordrer vi børnene til selvhjulpenhed ved at lade dem "prøve selv". Dette gør vi f.eks. i forhold til at tage tøj af og på, kravle op og ned ad trip-trap-stolene/taburetterne, og være med til de praktiske gøremål, såsom at feje, tørre bord af, sætte vasketøj over, gå ud med skrald osv.
- Have regler for hygiejne og sundhed. Eks. at vaske hænder efter toiletbesøg, når vi kommer ind udefra, samt før og efter hvert måltid. Men også gennem bevidst holdning til sund mad, som vi gerne snakker med børnene om.
- Sanselse, dvs. at smage på maden, føle med fingrene, lugte dufte, se mælkebøtten i blomst og puste til den, når den er i frø, høre bilerne og fuglene osv.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi forstår natur, udeliv og science som at børnene ret til at sanse og lære naturen og dens ressourcer at kende.

Derfor vil vi, at børnene får mulighed for at

- Udvikle respekt for naturen
- Glædes over naturen som legeplads og værested.
- Erfarer naturen med alle sanser.

Hos os er science nært forbundet med sanseoplevelser for de mindste, og vi vægter en legende tilgang til at lære børnene om deres omverden via eksperimenter med f.eks •

- Blander forskellige farver maling - blå & gul= grøn, rød & blå= lilla osv. •
- Om vinteren eksperimenterer vi med vand, der bliver til is....og ser det smelte til vand igen.

Det gør vi ved at

- Vise børnene at vi bruger naturen med omtanke. Vi plukker ikke grene af træer og buske, men plukker gerne blomster, der kommer igen. Der tages hensyn til dyrene i naturen.
- Vi tager på udflugter med fokus på naturoplevelser, Mest anvender vi Voldens naturområder og oplever årstidernes skiften og anvender naturens materialer. Vi er på naturlegepladsen i Kløvermarken
- Vi har et samarbejde med naturcenteret. •
- Vi laver projekter hvor vi viser forskellige dyrs/ insekters udvikling ved at tage dem ind og vise deres udvikling. Vi tager f.eks. larver ind der bliver til pupper og derefter sommerfugle eller biller, haletudser der bliver til frøer og græshopper der bliver til større græshopper.
- Vi sår og vi planter og vi har en lille urtehave. Børnene tager aktivt del i dette, og dufter til, og spiser planterne.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

I Smørklatten dekorerer vægge og klik-rammer med børnenes kreative udtryk. Børnenes yndlingsbøger kopieres, og indsættes i rammer i børnehøjde som inspiration til samtaler, og udtryk for at miljøet er børnenes. Årets højtider markeres i Smørklatten gennem arbejde med årstider gennem sansning, kreative udtryk og litteratur. Der arbejdes også med højtider hvor børnenes involveres i fejring af f.eks. jul, påske eller fastelavn. Dermed skabes et fælles tredje og stemninger som børnene kan være fælles om, og som skaber fællesskab.

I vores arbejde med rum og indretning, vægter vi at skabe små ”magiske” rum hvor børnene kan udtrykke sig gennem lege, og lade sig inspirere af spændende visuelle indtryk. Vi vægter at alt skal være i øjenhøjde med børnene, så de kan navigere i huset.

Evalueringsskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringsspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringsskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Etablering af en evalueringsskultur

Evaluering er kompetenceudvikling og afgørende for det "næste"

Evaluering af egen praksis er en forudsætning for udvikling af praksis. Derfor er evaluering et vigtigt redskab som kræver refleksionskompetencer, og tager udgangspunkt i nysgerrighed, undren og observation.

Arbejdet med evaluering er en firedelt proces:

- Observation – undren eller nysgerrighed og umiddelbar refleksion
- Undersøgelsesmetoder og dokumentation
- Analyse af data
- Planlægning af fremtidige mål, tiltag og tegn

En effektiv evalueringkultur hviler på en struktureret tilgang, og derfor evalueres den pædagogiske praksis systematisk med henblik på at trække læring ud af erfaringer og bruge det som afsæt for det videre arbejde. For at styrke systematikken anvender vi de i klyngen udvalgte metoder.

Med henblik på at opnå en positiv effekt for børnene skal vi indtænke deres perspektiv i evalueringskulturen og være opmærksomme på at:

- vi aktivt inkluderer børnene i evalueringsprocesser, når det er passende
- vi fokuserer på effekten for børnene
- vi har fokus på processer frem for produkter
- vi reflekterer børnenes erfaringer og udsagn, så de får øje på egen læring.

Arbejdet med den styrkede læreplan kræver, at vi skærper og udvikler vores kompetencer i forhold til refleksion og evaluering samt prioriterer dette læringsrum som en vigtig del af processen. Det er en ledelsesmæssig opgave at sikre, at der bliver afsat ressourcer til at arbejde med evaluering, og det er den enkeltes ansvar at forholde sig fagligt reflekterende til egen og andres praksis.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Her kan I fx kort beskrive, hvordan evaluering af læreplanen kan ses i forhold til jeres evalueringkultur i hverdagen.

Vi har en proces hvor medarbejderne læser læreplanen igennem endnu engang til et personalemøde og de fokuspunkter som de fremhæver tages videre med i fyrtårnsgruppen, hvor der arbejdes med evalueringen, ud fra medarbejderperspektivet.

Derudover:

Pædagogisk tilsyn (tilsynsrapport, vedligeholdelsesdialog og handleplaner), skriftlig dokumentation af temaer og billeddokumentation i Aula, artefakter (børnenes produkter, indretning og indkøb), observationer af praksis (KIDS).

Yderligere information om evaluering af læreplanen og evalueringskultur kan læses i evalueringsdokumentet (Evaluering af Smørklattens styrkede læreplan), der er tilgængeligt på hjemmesiden sammen med denne styrkede læreplan.

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan.

Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.

Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

Forskellige tematiske materialer dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling. Her er bl.a. materialer om evaluerende pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

[Pædagogisk læreplan](#)

© 2019
Danmarks Evalueringsinstitut og
Børne- og Socialministeriet

Citat med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET